

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av tingsrättslagen och 12 § i lagen om utnämning av domare

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att tingsrättslagen ändras så, att det vid varje tvåspråkig tingsrätt ska finnas minst en domartjänst för vilken de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna är utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk. Om behörighetsvillkoren som gäller språkkunskaper ska bestämmas i lagen om utnämning av domare som föreslås bli ändrad. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om antalet sådana domare och om placeringen av dem vid tingsrätterna.

Enligt förslaget ska det vara möjligt att vid den avdelning som eventuellt inrättas vid en tingsrätt för att trygga att finsk- eller svensk-

språkiga inom tingsrättens domkrets har tillgång till rättstjänster, dvs. vid den s.k. språkavdelningen, placera även sådana domare för vilka de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna inte är utmärkta skriftliga och muntliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen. I lagen om utnämning av domare ska det inte längre föreskrivas särskilt om tjänster som anvisats för en språkavdelning. Reformen gör det möjligt att vid en språkavdelning placera domare som planerligt kan utveckla sina kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen.

Lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2010.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 NULÄGE	3
1.1 Tvåspråkiga tingsrätter och handläggningsspråket	3
1.2 Behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för domare vid tingsrätten	3
1.3 Språkliga behörighetsvillkor för andra personer som deltar i tingsrättens rättskipningsverksamhet.....	4
1.4 Fastställandet av handläggningsspråket i domstol	4
1.5 Fördelning av mål och ärenden på domare vid tingsrätten	5
1.6 Tingsrättens språkavdelning.....	5
2 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	6
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	7
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	7
5 REMISSYTTRANDE OCH HUR DE HAR BEAKTATS	7
DETALJMOTIVERING	8
1 LAGFÖRSLAG	8
1.1 Tingsrättslag.....	8
1.2 Lag om utnämning av domare.....	9
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER.....	9
3 IKRAFTTRÄDANDE	9
4 SAMBAND MED GRUNDLAGEN OCH LAGSTIFTNINGSORDNING	9
LAGFÖRSLAG	10
om ändring av tingsrättslagen.....	10
om ändring av 12 § i lagen om utnämning av domare	11
BILAGOR.....	12
PARALLELLTEXT	12
om ändring av tingsrättslagen.....	12
om ändring av 12 § i lagen om utnämning av domare	13
FÖRORDNINGSUTKAST	14
om ändring av statsrådets förordning om utnämning av domare	14

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge**1.1 Tvåspråkiga tingsrätter och handläggningsspråket**

En domstol är enligt 17 § 2 mom. i grundlagen skyldig att ta ett ärende till prövning antingen på finska eller svenska. Språklagen (423/2003) innehåller detaljerade bestämmelser om hur handläggningsspråket ska bestämmas i respektive ärende. Domstolen är skyldig att vid behov utreda vilket språk den person som ska höras vill använda. Domstolen ska gå till väga så att det valda språket används också i praktiken. Domstolen ska sörja för att parten har rätt att använda finska eller svenska i domstolen och att han eller hon får en rättvis rättegång.

En rättvis rättegång innebär bl.a. en språkligt begriplig rättegång. Var och en har rätt till en rättvis rättegång oavsett språk utan att de språkliga rättigheterna behöver åberopas särskilt.

Av de nuvarande 51 tingsrätterna är 12 tvåspråkiga. Av dem har tingsrätterna i Korsholm och Pargas svenska som majoritetsspråk. En tingsrätt är tvåspråkig, om kommuner som enligt 5 § i språklagen är tvåspråkiga hör till dess domkrets.

Varje ärende har alltid bara ett handläggningsspråk. Med handläggningsspråket avses det språk — antingen finska eller svenska — på vilket tingsrätten handlägger ärendet, då parten är närvarande, och på vilket den meddelar sina beslut. Så är också fallet då det finns parter som har olika språk i ärendet. Under handläggningen kan dock användas flera språk, eftersom var och en oavsett handläggningsspråket enligt 10 § i språklagen har rätt att använda finska eller svenska och bli hörd på önskat språk av dessa. Av handlingar som hänför sig till beredningen och handläggningen av ärendet kan en del vara på finska och en del på svenska.

1.2 Behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för domare vid tingsrätten

På tingsdomare tillämpas vad som annars föreskrivs om behörighetsvillkor för domares språkkunskaper. Avsikten med behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper är att säkerställa att den som utnämns till en tjänst har den språkkunskap uppgiften kräver. Lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) gäller även domartjänster. Enligt 6 § 2 mom. finns bestämmelser om språkkunskapskrav för domartjänster i lagen om utnämning av domare (205/2000). Enligt 13 § i lagen kan dispens från behörighetsvillkoren inte beviljas i fråga om domartjänster.

Behörighetsvillkoren bygger på lag och kan inte ställas t.ex. i arbetsordningen för domstolen eller i uppgiftsbeskrivningarna för tjänster. I lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda görs en skillnad mellan behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper och språkkunskaper som räknas som en merit.

Lagen om utnämning av domare tillämpas på tillsättning av domartjänster och utnämning av domare för viss tid. Enligt 12 § kan den som uppfyller behörighetsvillkoren i 11 § utnämnas till domare om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets samt vid enspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Till en domartjänst som placerats vid en avdelning som inrättats enligt 18 a § 3 mom. i tingsrättslagen (581/1993), nedan *språkavdelning*, kan dessutom utnämnas en person som uppfyller behörighetsvillkoren enligt 11 § och har goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets samt utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket.

18 a § 3 mom. i tingsrättslagen har gjort det möjligt att inrätta en språkavdelning vid tvåspråkiga tingsrätter för att den finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningens möjligheter att få rättstjänster enligt lika grunder ska tryggas inom ämbetsdistriktet.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för domare vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet (1218/2007).

Grundförutsättningen för att de språkliga rättigheterna ska tillgodoses är en verklig nivå på språkkunskaperna vid domstolarna. Utgångspunkterna för en rättvis rättegång ingår i 21 § i grundlagen. Enligt den har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Språkkunskaperna är en del av annan yrkesskicklighet.

1.3 Språkliga behörighetsvillkor för andra personer som deltar i tingsrättens rättskipningsverksamhet

I tingsrättens rättskipningsverksamhet deltar också tingsfiskaler och notarier som inte utnämns enligt lagen om utnämning av domare, samt byråsekreterare.

Behörighetsvillkoren för tingsfiskaler och notarier är enligt 4 a § i tingsrättslagen de samma som för domare enligt 12 § i lagen om utnämning av domare. Gällande lag innehåller emellertid inga bestämmelser om språkkrav för tingsfiskaler eller notarier som placeras vid en språkavdelning. Vid utnämningen av tingsfiskaler eller notarier ska uppmärksamhet fästas vid de språkkunskaper som arbetsuppgifterna kräver i praktiken. Behörighetsvillkoren för språkkunskaperna ska uppges i annonsen. Vid anställningsintervjun ska man försäkra sig om den sökandes verkliga språkkunskaper. Det är således tingsrättens och hovrättens skyldighet att försäkra sig om att en person som ska utnämnas

till tingsfiskal eller notarie vid tingsrätten har lagstadgade språkkunskaper.

När det gäller kanslipersonalen vid tingsrätten förskrivs det om behörighetsvillkoren för språkkunskaper i statsrådets förordning om de språkkunskaper som krävs av vissa tjänstemän inom justitieministeriets förvaltningsområde (1126/2003). Enligt 2 § 1 punkten i förordningen krävs av kanslipersonal vid en enspråkig myndighet goda muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt vid en tvåspråkig myndighet goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska eller svenska. Det är således tingsrättens skyldighet att försäkra sig om att en person som ska utnämnas till kanslipersonal har lagstadgade språkkunskaper. Lagmannen bör således sörja för att det vid en tvåspråkig tingsrätt också i tingsrättens kanslipersonal finns åtminstone i kundtjänstuppgifter ett tillräckligt antal personer som behärskar finska och svenska.

1.4 Fastställandet av handläggningspråket i domstol

Handläggningspråket för ärenden som handläggs i domstol bestäms enligt språklagen. I brottmål används enligt 14 § i språklagen i tvåspråkiga domstolar svarandens språk som handläggningspråk. Om svarandena har olika språk eller om svarandens språk varken är finska eller svenska, bestämmer domstolen handläggningspråket med beaktande av parternas rätt och fördel. Kan språkvalet inte träffas på den grunden, används befolkningsmajoritetens språk i domstolens ämbetsdistrikt.

I enspråkiga domstolar används som handläggningspråk språket i domstolens ämbetsdistrikt. Domstolen kan dock avvika från detta om domstolen med beaktande av partens rätt och fördel bedömer att det andra språket är bättre och domstolen kan detta språk tillräckligt bra. Vid beslut om handläggningspråket ska uppmärksamhet fästas vid parternas, inte rättegångsbiträdenas eller andra medhjälparens språk. Domarens egna språkkunskaper får inte påverka beslut om handläggningspråket.

Enligt 6 a kap. 2 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) har en part vars

eget språk är finska eller svenska, när något annat än partens eget språk används vid rättegång, rätt till tolkning och översättning enligt vad som bestäms i språklagen. Domstolen ska då ordna avgiftsfri tolkning, om den inte själv sköter tolkningen. Domaren kan således vara tolk då parterna har olika språk eller skaffa en tolk, vars arvode betalas av statens medel.

I tvistemål används enligt 15 § i språklagen i tvåspråkiga domstolar parternas språk som handläggningsspråk. Om parterna har olika språk och inte kommer överens om vilket språk som ska användas, bestämmer domstolen handläggningsspråket med beaktande av parternas rätt och fördel. Om avgörandet inte kan träffas på den grunden, används majoritetsspråket i domstolens ämbetsdistrikt. I enspråkiga tingsrätter används språket i domstolens ämbetsdistrikt, om inte domstolen med beaktande av parternas rätt och fördel bestämmer att det andra språket ska användas.

Enligt 16 § i språklagen tillämpas bestämmelserna om tvistemål i 15 § på ansökningsärenden. Om det finns endast en part i ett ärende, används i tvåspråkiga domstolar sökandens språk och i enspråkiga domstolar språket i domstolens ämbetsdistrikt, om inte domstolen med beaktande av parternas rätt och fördel bestämmer att det andra språket ska användas.

Enligt 18 § 2 mom. och 20 § 2 mom. i språklagen ska en part i tvistemål och ansökningsärenden, vars eget språk är finska eller svenska, när något annat än partens eget språk används vid rättegång själv sköta tolkning och översättning på egen bekostnad, om inte domstolen med beaktande av ärendets art beslutar något annat.

1.5 Fördelning av mål och ärenden på domare vid tingsrätten

Mål och ärenden som behandlas enligt 3 § 1 mom. i tingsrättsförordningen (582/1993) ska fördelas på det sätt som bestäms i arbetsordningen på tingsrättens lagfarna medlemmar och andra som har fått rätt att avgöra mål och ärenden. Enligt 2 mom. ska uppmärksamhet när fördelningsgrunderna fastställs fästas vid att de mål och ärenden som

en lagfaren medlem behandlar är tillräckligt mångsidiga också då han huvudsakligen tilldelas mål eller ärenden av någon särskild typ. Enligt 4 § i förordningen kan lagmannen av grundad anledning besluta om avvikelser från de fastställda fördelningsgrunderna. Lagmannen avgör också de meningsskiljaktigheter som uppstår vid tillämpningen av fördelningsgrunderna. Målen och ärendena fördelas i allmänhet i ordningsföljd och fördelningen är ofta delegerad till personer som är förtrogna med uppgiften.

I tvåspråkiga tingsrätter har helt svensk-språkiga mål och ärenden, i synnerhet svåra mål och ärenden med oklar bevisning och omfattande mål och ärenden fördelats på domare med svenska som modersmål. Där emot har rutinärenden, som t.ex. indrivningsärenden som gäller ostridiga fordringar och enkla brottmål, utan att partens rättsskydd äventyras kunnat ges till domare som anser att de har tillräckliga språkkunskaper i praktiken för att sköta målet. Sådana mål har i allmänhet inte kunnat fördelas på språkliga grunder.

1.6 Tingsrättens språkavdelning

Organisationen har vid de större tingsrätterna byggt på indelning enligt avdelning 18 a § 1 mom. i tingsrättslagen föreskrivs om avdelningar som verksamhetsenheter vid tingsrätten. Efter lagändringen 2005 kan en avdelning enligt 3 mom. inrättas också för att se till att ämbetsdistriktets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder. Beslut om inrättande och indragning av en språkavdelning fattas av justitieministeriet. Inga språkavdelningar har tills vidare dock inrättats.

Enligt bestämmelsen om språkavdelning förutsätts av domarna vid avdelningen fullständig förmåga att använda det språk på vilket avdelningen i huvudsak erbjuder tjänster (RP 230/2004 rd s. 12). Enligt 18 b § i tingsrättslagen är dessutom handläggningsspråket vid en avdelning som inrättats vid tingsrätten i ett ärende utan hinder av 14—16 § i språklagen minoritetsspråket i tingsrättens ämbetsdistrikt, om inte domstolen med beaktan-

de av parternas rätt och fördel bestämmer att majoritetsspråket i ämbetsdistriktet ska användas. Arbetspråket vid en språkavdelning är i enlighet med 18 c § i tingsrättslagen det språk på vilket avdelningen i huvudsak erbjuder tjänster, dvs. minoritetsspråket i domkretsen, även om statens myndighet enligt 26 § i språklagen i regel använder befolkningsmajoritetens språk som arbetspråk.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

Strukturreformen av tingsrätterna påverkar den språkliga indelningen av tingsrätterna. Enligt statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar (410/2008) finns det 27 tingsrätter från den 1 januari 2010. Tingsrätterna i Egentliga Finland, Esbo, Helsingfors, Mellersta Österbotten, Vanda, Västra Nyland, Österbotten och Östra Nyland kommer att vara tvåspråkiga enligt 6 § i språklagen. Vid Österbottens tingsrätt är befolkningsmajoritetens språk i domkretsen svenska och i de övriga domkretsarna finska. Språkförhållandena förändras i synnerhet i Vasatrakten, då Korsholms och Vasa tingsrätter slås ihop till Österbottens tingsrätt, samt i Egentliga Finland, då Pargas, Salo, Åbo och Nystadsregionens tingsrätter och en del av Forssa-Loimaa tingsrätt slås ihop till Egentliga Finlands tingsrätt. Ålands tingsrätt förblir i enlighet med självstyrelselagen för Åland svensk-språkig.

I samband med revideringen av nätverket av tingsrätter ska det för att trygga finskspråkigas och svenskspråkigas rättstjänster i alla tvåspråkiga tingsrätter finnas ett tillräckligt antal sådana tingsdomartjänster för vilka det formella behörighetsvillkoret för språkkunskaper är utmärkta muntliga och skriftliga färdigheter i befolkningsminoritetens språk samt nöjaktiga muntliga och skriftliga färdigheter i befolkningsmajoritetens språk i domkretsen.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs hur många sådana tingsdomartjänster, för vilka behörighetsvillkoren för språkkunskaperna fastställs i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare, det ska finnas vid var

och en tvåspråkig tingsrätt utöver den lagstadgade minst ena tingsdomartjänsten.

Då en betydande del av domkretsens befolkning är svenskspråkig eller då det finns ett starkt kulturellt språkrav i området är det motiverat att inrätta en språkavdelning vid tingsrätten. I samband med reformeringen av nätverket av tingsrätter inrättas en språkavdelning vid Egentliga Finlands tingsrätt. Beslutet om inrättande av språkavdelningen fattas av justitieministeriet.

På tingsrättens språkavdelning handläggs ärenden där handläggningsspråket enligt språklagen och en förhandsbedömning är befolkningsminoritetens språk i domkretsen. Inrättandet av en språkavdelning utgör dock inget hinder för att tvåspråkiga ärenden enligt ärendets art fördelas också på tingsrättens övriga avdelningar.

På språkavdelningen kan enligt tingsrättens arbetssituation handläggas även mål och ärenden där handläggningsspråket är ett annat än avdelningens språk. Därför kan också domare, av vilka inte krävs utmärkta färdigheter i befolkningsminoritetens språk i domkretsen, placeras vid språkavdelningen. De får på så vis tillfälle att utveckla sina färdigheter i befolkningsminoritetens språk i domkretsen, dvs. i praktiken svenska. Utgångspunkten är att alla domare vid en tvåspråkig domstol ska kunna handlägga åtminstone vanliga mål och ärenden på båda språken.

Det är inte motiverat att binda domartjänsten vid en viss avdelning vid tingsrätten. Domaren ska enligt den praxis som följs inom tingsrätten kunna byta uppgifter och utveckla sin yrkesskicklighet utan att bytet av uppgifter eller avdelning skulle förutsätta en ny utnämning.

Avdelningsgränserna vid tingsrätten får inte utgöra ett hinder för bildandet av beslutssammansättningar som kräver specialkunskaper. Domaren vid en annan avdelning än språkavdelningen ska alltså kunna delta i beslutssammansättningen för ett ärende som beretts av domaren vid språkavdelningen då han eller hon har specialkunskaper i ärendet. På motsvarande sätt kan domaren vid språkavdelningen delta i beslutssammansättningen vid en annan avdelning om utmärkta språkkunskaper är till fördel i målet.

Att utfärda närmare bestämmelser om språkkunskaper är bara ett sätt att sörja för att det finns både finskspråkig och svenskspråkig personal vid tingsrätterna och att rättskyddet för båda språkgrupperna garanteras på det sätt som förutsätts i grundlagen och språklagen. Myndighetens skyldighet att se till att de anställda har tillräckliga språkkunskaper i enlighet med 2 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda gäller även tingsrätter och således upprätthållandet av språkkunskaperna för domarna och tingsrätternas övriga personal. De praktiska språkkunskaperna ska förbättras och upprätthållas t.ex. genom utbildning. Arbetsgivaren och justitieministeriet kan stödja frivillig språkutbildning.

Den lagman som är chef för ämbetsverket svarar för att medborgarnas språkliga rättigheter tillgodoses i tingsrätten. Att rättigheterna tillgodoses är en skyldighet för lagmannen och varje person som arbetar i tingsrätten. Vid reformen av nätverket av tingsrätter torde den kanslipersonal som för närvarande arbetar i tingsrätterna i huvudsak överföras till de nya tingsrätterna. Då en person som varit placerad vid en språkavdelning går i pension eller övergår till andra uppgifter, måste en person som kan det språk som används som arbetspråk vid språkavdelningen fås i motsvarande uppgifter i hans eller hennes ställe.

3 Propositionens konsekvenser

Målet för den ändring som görs i lagen är att förbättra medborgarnas möjligheter att få service i tvåspråkiga tingsrätter på både finska och svenska.

Avsikten är inte att på grundval av denna reform utöka antalet domartjänster vid tingsrätterna. Propositionen innehåller inga nya ekonomiska konsekvenser i anslutning till statsfinanserna.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid justitieministeriet.

5 Remissyttrandet och hur de har beaktats

Utlåtande om propositionen har begärts från de tvåspråkiga hovrätterna, dvs. Åbo, Helsingfors och Vasa hovrätt, alla 12 tvåspråkiga tingsrätter, Riksåklagarämbetet, Helsingfors, Åbo och Vasa rättshjälpsbyrå, Finlands Advokatförbund, Suomen tuomari-liitto – Finlands domareförbund ry, Svenska Finlands folkting samt Österbottens, Egentliga Finlands och Nylands förbund.

Rent allmänt ansåg remissinstanserna att lagförslaget är värt att understödjas. I ställningstagandena uttrycktes dock oro över att kravet på kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom tingsrättens domkrets i fortsättningen får en dominerande ställning som grund för utnämning på bekostnad av arbetserfarenhet i synnerhet vid utnämning till en tjänst i löneklass T 13.

Åbo tingsrätt har ansett det vara onödigt att inrätta en språkavdelning i Åbo och har ansett att tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna tryggas på minst samma nivå eller flexiblare genom interna arrangemang vid tingsrätten. Vissa remissinstanser ansåg att domare med utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom tingsrättens domkrets också bör förutsättas ha goda muntliga och skriftliga färdigheter i befolkningsmajoritetens språk inom tingsrättens domkrets.

Med anledning av responsen i utlåtandena har antalet domare preciserats i utkastet till statsrådets förordning om ändring av förordningen om utnämning av domare (427/2000)

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Tingsrättslag

1 a §. I paragrafens *1 mom.* föreskrivs om minimiantalet tingsdomare med utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk i tingsrättens domkrets. Minimiantal avser endast stadigvarande och visstidstjänster som tingsdomare. Avsikten är att behörighetsvillkoret för språkkunskaper inte ska bindas vid vissa uttryckliga tjänster. Däremot om en innehavare av en tingsdomartjänst i t.ex. löneklass T 13 med utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk i tingsrättens domkrets blir sjukledig, bör det för att verksamheten vid tingsrätten ska tryggas vara möjligt att vid behov för viss tid anställa t.ex. en tingsdomare i löneklass T 11 med lika utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk i tingsrättens domkrets.

Det är motiverat att alltid förutsätta att lagmannen vid tingsrätten har utmärkta kunskaper i befolkningsmajoritetens språk i tingsrättens domkrets. På en domare som utnämns till tjänsten som lagman har i allmänhet ställts högre krav än på tingsdomare bl.a. när det gäller chefsfärdigheter och personliga egenskaper. Avsikten är inte att ändra denna praxis. När tingsrätternas enhetsstorlek ökar får lagmannen också färre möjligheter att delta i rättskipningsuppgifter än tingsdomarna.

Då en tingsdomartjänst ska besättas vid en tvåspråkig tingsrätt, ska lagmannen informera hovrätten om hur många domare med utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk i tingsrättens domkrets det finns vid tingsrätten. Hovrätten som enligt 2 § 3 punkten i statsrådets förordning om utnämning av domare förklarar tjänsten ledig att sökas, ska i platsannonsen uppge hurdana språkkunskaper som krävs av den som utnämns till tjänsten. Varken lagmannen eller hovrätten har prövningsrätt när det gäller kravet på språkkunskaper, eftersom antalet domare med utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk i tingsrättens domkrets föreskrivs genom förordning av statsrådet. Den utnäm-

nande myndigheten skulle på detta sätt vara bunden att vid utnämningen se till att det vid tingsrätten finns det i förordningen fastställda antalet sådana tingsdomare som avses i paragrafen och som uppfyller de särskilda behörighetsvillkoren beträffande språkkunskaper.

Den som söker tjänsten kan påvisa sina utmärkta kunskaper i finska eller svenska genom att avlägga statsförvaltningens språkexamen, ifall sökanden inte annars har de språkkunskaper som krävs för tjänsten. I praktiken kan språkexaminationsnämnden bevilja ett intyg över utmärkta kunskaper i finska eller svenska även utan att den sökande avlagt statsförvaltningens språkexamen till en person som genom sin tidigare verksamhet och/eller eventuella språkstudier utomlands har påvisat de språkkunskaper som krävs. Vid behov kan sökandens faktiska språkkunskaper säkerställas vid en intervju.

Vissa domartjänster är således inte permanent tjänster för domare vid språkavdelningen. Sedan en tjänst blivit ledig bör alltid avgöras hurdana språkkunskaper som krävs. Endast i det fall att det finns färre tingsdomare med utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk i tingsrättens domkrets än vad som föreskrivs, visstidsanställda tingsdomare inberäknat, görs ett undantag från kravet på språkkunskaper till förmån för minoritetsspråket i tingsrättens domkrets. Enligt en utredning har i dagens läge nästan alla domare som behärskar svenska perfekt också fullständiga kunskaper i finska. De kan således bli utnämnda till en tjänst oberoende av språkgrunderna. På så vis undviker man att kraven på språkkunskaper styr utnämningen även då tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna inte kräver det.

Paragrafens *2 mom.* innehåller en fullmakt att utfärda förordning. Antalet domare med utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk i tingsrättens domkrets påverkar tillgången på service på befolkningsminoritetens språk i tingsrättens domkrets. I lagen ges fullmakt att genom förordning av statsrådet föreskriva närmare om för hur många domare i tvåspråkiga tingsrätter behörighetsvillkoret förutsätts vara utmärkta muntliga och skrift-

liga färdigheter i befolkningsminoritetens språk i domkretsen samt nöjaktiga muntliga och skriftliga färdigheter i majoritetens språk. På så vis binder de antal som nämns i förordningen den utnämmande myndigheten att vid utnämningen se till att det vid tingsrätten finns det antal tingsdomare som förutsätts i förordningen och som har utmärkta muntliga och skriftliga färdigheter i befolkningsminoritetens språk i tingsrättens domkrets.

Antalen domare i utkastet till förordning baserar sig på de uppgifter som tingsrätterna lämnat in beträffande behovet av minoritetsspråket inom deras respektive domkretsar. Vid tvåspråkiga tingsrätter finns för närvarande det antal i propositionen avsedda domare med utmärkta kunskaper i befolkningsminoritetens språk i tingsrättens domkrets som föreslås i utkastet till förordning.

Propositionen skulle inte hindra att sådana tingsdomare som innan lagen träder i kraft innehar en tingsdomartjänst utnämns till de nya tvåspråkiga tingsrätterna som kommer att bildas. Propositionen ställer således inga nya behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för tingsdomare som utnämns till en tingsdomartjänst innan lagen träder i kraft. Detta innebär att till exempel den som före lagens ikraftträdande har utnämns till en tingsdomartjänst vid Vasa tingsrätt också i fortsättningen när lagen träder i kraft i fråga om språkkunskaperna är behörig för en ny tingsdomartjänst vid Österbottens tingsrätt, även om befolkningsmajoritetens språk inom tingsrättens domkrets ändras.

1.2 Lag om utnämning av domare

12 §. Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska. I paragrafens 2 mom. föreskrivs om behörighetsvillkor för en person som utnämns till en domartjänst som är placerad vid en avdelning som inrättats med stöd av 18 a § 3 mom. i tingsrättslagen. I lagen ska inte längre särskilt föreskrivas om tjänster vid tingsrättens språkavdelning, utan behörighetsvillkoren för språkkunskaper gäller tingsrätten i allmänhet.

För att trygga de språkliga rättigheterna ska det dock enligt den föreslagna 1 a § i tingsrättslagen vid tingsrätterna finnas ett tillräckligt antal sådana tingsdomartjänster i fråga

om vilka bestämmelserna om språkkunskaper föreslås ingå i denna paragrafs 2 mom.

Enligt paragrafens 2 mom. ska den som utnämns till en sådan tingsdomartjänst som avses i 1 a § i tingsrättslagen ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i minoritetsspråket och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetsspråket inom domstolens domkrets. Detta är ett "omvänt" språkkunskapskrav jämfört med de språkkunskaper som enligt paragrafens 1 mom. i allmänhet krävs av domare som utnämns till tvåspråkiga tingsrätter. Avsikten med detta förfarande är att se till att ärenden som inlett på befolkningsminoritetens språk inom domstolens domkrets kan handläggas på behörigt sätt och att parternas rätt att använda finska eller svenska vid tingsrätten kan tryggas.

2 Närmare bestämmelser

Bifogat till propositionen finns ett utkast till statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om utnämning av domare. Utkastet till förordningen har behandlats ovan i samband med 1 a § 2 mom. i lagförslag 1.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft vid ingången av 2010.

4 Samband med grundlagen och lagstiftningsordning

I enlighet med 17 § 2 mom. i grundlagen tryggas vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska. Det allmänna ska enligt lagrummet tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällsliga behov enligt lika grunder.

De föreslagna lagarna förbättrar för sin del i praktiken de språkliga rättigheter som är tryggade i grundlagen. Lagarna kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförs ovan förelägs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av tingsrättslagen**

I enlighet med riksdagen beslut
fogas till tingsrättslagen av den 28 juni 1993 (581/1993) en ny 1 a § som följer:

1 a §

För att trygga de språkliga rättigheterna för befolkningsminoriteten inom en tingsrätts domkrets ska det vid varje tvåspråkig tingsrätt finnas ett tillräckligt antal sådana tingsdomartjänster för vilka de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper ingår i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare. Det ska dock finnas minst en sådan tingsdomartjänst.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs om antalet i 1 mom. avsedda tjänster vid varje tvåspråkig tingsrätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är utnämnd till en tingsdomartjänst vid denna lags ikraftträdande är utan hinder av denna lag i fråga om språkkunskaperna fortfarande behörig för den tingsdomartjänst som han eller hon utnämnts till och för en tingsdomartjänst vid den tingsrätt till vilken nämnda tjänst överförs.

Den som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnd till tingsdomare för viss tid är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper behörig för tjänsteförhållandet till utgången av denna tid.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag

om ändring av 12 § i lagen om utnämning av domare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 25 februari 2000 om utnämning av domare (205/2000) 12 § 2 mom.,
sådant det lyder i lag 630/2005, som följer:

12 §

*Behörighetsvillkor som gäller domares
språkkunskaper vid tvåspråkiga tingsrätter*

rättslagen (581/1993) utmärkta muntliga och
skriftliga kunskaper i befolkningsminorite-
tens språk inom domkretsen samt nöjaktiga
muntliga och skriftliga kunskaper i majorite-
tens språk.

Utan hinder av 1 mom. är behörighetsvill-
koren som gäller språkkunskaperna för en
tingsdomartjänst som avses i 1 a § i tings-

Denna lag träder i kraft den 200 .

Helsingfors den 3 april 2009

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Tuija Brax*

1.

Lag**om ändring av tingsrättslagen**

I enlighet med riksdagen beslut
fogas till tingsrättslagen av den 28 juni 1993 (581/1993) en ny 1 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

För att trygga de språkliga rättigheterna för befolkningsminoriteten inom en tingsrätts domkrets ska det vid varje tvåspråkig tingsrätt finnas ett tillräckligt antal sådana tingsdomartjänster för vilka de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper ingår i 12 § 2 mom. i lagen om utnämning av domare. Det ska dock finnas minst en sådan tingsdomartjänst.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs om antalet i 1 mom. avsedda tjänster vid varje tvåspråkig tingsrätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är utnämnd till en tingsdomartjänst vid denna lags ikraftträdande är utan hinder av denna lag i fråga om språkkunskaperna fortfarande behörig för den tingsdomartjänst som han eller hon utnämnts till och för en tingsdomartjänst vid den tingsrätt till vilken nämnda tjänst överförs.

Den som vid ikraftträdandet av denna lag är utnämnd till tingsdomare för viss tid är i fråga om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper behörig för tjänsteförhållandet till utgången av denna tid.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag

om ändring av 12 § i lagen om utnämning av domare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 25 februari 2000 om utnämning av domare (205/2000) 12 § 2 mom.,
sådant det lyder i lag 630/2005, som följer:

Gällande lydelse

12 §

*Behörighetsvillkor som gäller domares
språkkunskaper vid tvåspråkiga tingsrätter*

Utan hinder av 1 mom. kan till en domar-
tjänst vid en avdelning som inrättats med stöd
av 18 a § 3 mom. i tingsrättslagen (581/1993)
utnännas en person som uppfyller behörig-
hetsvillkoren i 11 § och som har goda muntli-
ga och skriftliga kunskaper i majoritetssprå-
ket inom domstolens domkrets samt utmärkta
muntliga och skriftliga kunskaper i det andra
språket.

Föreslagen lydelse

12 §

*Behörighetsvillkor som gäller domares
språkkunskaper vid tvåspråkiga tingsrätter*

Utan hinder av 1 mom. är *behörighetsvill-
koren som gäller språkkunskaperna för en
tingsdomartjänst som avses i 1 a § i tings-
rättslagen (581/1993) utmärkta muntliga och
skriftliga kunskaper i befolkningsminorite-
tens språk inom domkretsen samt nöjaktiga
muntliga och skriftliga kunskaper i majorite-
tens språk.*

Denna lag träder i kraft den 200 .

Statsrådets förordning

om ändring av statsrådets förordning om utnämning av domare

I enlighet med statsrådets beslut, fattat på föredragning från justitieministeriet, fogas till statsrådets förordning av den 17 maj 2000 om utnämning av domare (427/2000) en ny 2 a § som följer:

2 a §

Placering av vissa domartjänster vid tingsrätten

De domartjänster vid tingsrätten för vilka de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna är utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk är till antalet

- 1) två vid Esbo tingsrätt,
- 2) tre vid Helsingfors tingsrätt,
- 3) två vid Östra Nylands tingsrätt,
- 4) två vid Mellersta Österbottens tingsrätt,
- 5) tre vid Västra Nylands tingsrätt,
- 6) åtta vid Österbottens tingsrätt,
- 7) en vid Vanda tingsrätt,
- 8) fyra vid Egentliga Finlands tingsrätt.

Denna förordning träder i kraft den 20 .
